

Η Εκπαίδευση στην Τουρκοκρατία

Τον πρώτο καιρό της οθωμανικής κατάκτησης οι περισσότεροι μορφωμένοι Έλληνες κατέφυγαν στην Δύση. Ο σκλαβωμένος λαός έμεινε χωρίς δασκάλους και σχολεία.

Οι πρώτες απόπειρες εκπαίδευσης (για τα αγόρια, μια που τα κορίτσια δεν συνηθιζόταν να πηγαίνουν σχολείο) έγιναν από την Εκκλησία, αφού σε κάθε χωριό οι μοναδικοί σχεδόν που ήξεραν κάποια γράμματα ήταν οι ιερείς.

Από τα μέσα του 17ου αιώνα και μετά, άρχισαν να λειτουργούν αρκετά "κανονικά" σχολεία **μέσης και ανώτερης εκπαίδευσης**, όπως δείχνουν και οι κατάλογοι με τον αριθμό των ελληνικών σχολείων εκείνης της εποχής. Μερικά από αυτά, μάλιστα, όπως η **Πατριαρχική Σχολή της Κωνσταντινούπολης** και η **Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης**, ήταν ιδιαίτερως σημαντικά. Οι μαθητές εκεί διδάσκονταν την αρχαία ελληνική γλώσσα και, αργότερα, φιλοσοφικά και επιστημονικά μαθήματα.

Από τις αρχές του 19ου αιώνα άρχισαν να εμφανίζονται τα **Νεωτερικά Σχολεία**, μέσα στα οποία κυκλοφορούσαν οι ιδέες του Διαφωτισμού.

Οι ιδέες αυτές, βέβαια, καθόλου δεν άρεσαν στους εκπροσώπους της Εκκλησίας. Πολλοί πατριάρχες και ιερωμένοι πολέμησαν τα νέα σχολεία, λέγοντας πως τα μαθηματικά και οι επιστήμες ήταν επικίνδυνα για την νεολαία και πως αρκούσε μόνον η διδασκαλία του Ευαγγελίου.

Τα πιο σημαντικά ελληνικά σχολεία λειτούργησαν στις πλούσιες παροικίες της Ιταλίας και στις ηγεμονίες της Μολδαβίας και της Βλαχίας. Η **Ακαδημία στο Ιάσιο**, που ιδρύθηκε το 1707, διακρίθηκε ως ένα από τα σπουδαιότερα σχολεία του ελληνισμού.

Σημαντικά ελληνικά σχολεία:

Εκτός από την **Πατριαρχική Σχολή** στην Κωνσταντινούπολη (το σημαντικότερο ελληνικό σχολείο στην Τουρκοκρατία) και την **Ευαγγελική Σχολή** στην Σμύρνη, λειτούργησαν πολλά σημαντικά σχολεία σε διάφορες πόλεις του οθωμανικού κράτους. Κάποια απ' αυτά είναι η **Αθωνιάδα Σχολή** στο Άγιο Όρος, η **Επιφάνειος Σχολή** στα Ιωάννινα, η **Σχολή της Μοσχόπολης** (στην σημερινή Ν.Α. Αλβανία), η **Σχολή της Χίου**, η **σχολή στις Μηλιές του Πηλίου**, κλπ.

Το Κρυφό Σχολειό: Αλήθεια ή θρύλος;

Την πρώτη περίοδο μετά την Άλωση η εκπαίδευση παραμελήθηκε. Οι Τούρκοι κατακτητές φέρονταν πολύ άσχημα στους κατακτημένους και είναι πολύ πιθανό **να μην ήθελαν να μορφώνονται οι ραγιάδες**, για να μην επαναστατήσουν. Έτσι εκείνοι οι ελάχιστοι που θα ήθελαν να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν, πιθανόν θα έπρεπε να το κάνουν κρυφά.

Από την άλλη, όσοι τα πρώτα χρόνια ήθελαν να μάθουν κάποια γράμματα, προφανώς θα πήγαιναν **σε κάποιον ναό και στον παπά του χωριού**, μια που αφενός εκείνος ήταν ο μόνος που είχε κάποια μόρφωση, αφετέρου τα μοναδικά διαθέσιμα βιβλία ήταν τα εκκλησιαστικά.

Αυτά όλα προφανώς δημιούργησαν τις ιστορίες για το «Κρυφό Σχολειό» (που δεν αποκλείεται βέβαια καθόλου για κάποια χρόνια μέσα στην Τουρκοκρατία να ήταν αληθινές).

Αυτές οι ιστορίες ενισχύθηκαν αργότερα από τον πίνακα του Νικ. Γύζη και λίγο αργότερα από το ποίημα του Ιωάννη Πολέμη, και τα δύο με τον τίτλο «Κρυφό Σχολειό».

Από το σχολικό βιβλίο:

1. Διαβάζουμε από τις «Πηγές» (βελ. 54 - Πηγή 1) την οικονομική ευμωφνία που έκανε ένας πατέρας με έναν καλόγερο, για να μάθει γράμματα ένα συγγενικό του πρόσωπο.
2. Διαβάζουμε στην «Ματιά στο παρελθόν» (βελ. 54, 55) για το Κρυφό Σχολειό.
3. Παρατηρούμε στον χάρτη της βελ. 55 τις περιοχές στις οποίες λειτουργούσαν σχολεία στον ελληνικό χώρο κατά τον 18ο αιώνα.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Γιατί είχαν αναλάβει οι ιερείς των χωριών την μόρφωση των Ελλήνων τα πρώτα χρόνια της εκλαβιάς;
2. Ποια παιδιά πήγαιναν σχολείο στην διάρκεια της τουρκοκρατίας;
3. Τι ήταν τα «Νεωτερικά Σχολεία»; Γιατί προκάλεσαν την αντίδραση της Εκκλησίας;
4. Πώς προέκυψαν οι ιστορίες για το Κρυφό Σχολειό; Τι σχέση έχουν ο ζωγράφος Νικόλαος Γύζης και ο Ιωάννης Πολέμης με αυτές;
5. Το "Κρυφό Σχολειό", δηλ. το παράνομο σχολείο, και η Πατριαρχική Σχολή, το ανώτατο ελληνικό χριστιανικό εκπαιδευτικό ίδρυμα μέσα στην έδρα του σουλτάνου, την Κωνσταντινούπολη, είναι δύο τελείως αντίθετες εικόνες.

Σχολιάστε με λίγα λόγια:

Πώς είναι δυνατόν οι Τούρκοι να απαγορεύουν στους Έλληνες να μαθαίνουν γράμματα και να τους αναγκάζουν να πηγαίνουν σε κρυφά και παράνομα σχολεία, αλλά ταυτόχρονα στην πρωτεύουσα του οθωμανικού κράτους να λειτουργεί επίσημα μία ελληνική ανώτατη σχολή;

